

pa je imel od vsega tega? Pravice toliko kot nobene, dolžnosti pa poln pehar. Njegovi gospodarji so pili in jedli, se mastili in debelili ob njegovih žuljih; on se je pa krmil z najpreprostejšo hrano. Toda še v to ni imel dostikrat časa. Delati je moral namreč dostikrat toliko, da res ni imel časa jesti. In tlaka je prihajala od leta do leta večja in težavnejša. Kmalu ni bilo grajščakom več dosti, da so upregali po par dni v tednu kmete v svoj jarem, zmeraj so jim po več dni nakladali tlake. Zaradi tega je zanemarjal kmet svoja zemljišča, ta mu niso mogla dajati več dovolj užitka. Davka je pa moral plačevati tudi vedno več in več.

Toda kaj je imel kmet od vsega tega? Rečeno mu je bilo pač: „Kmet, le delaj pridno, le delaj in plačuj pridno. Zato bomo pa mi, tvoji gospodje, branili tebe, tvojo družino in tvojo posest, ako pride sovražnik v deželo. Niti enega lasu ti ne bomo pustili skriviti!“ — Ako je prišel res sovražnik, ko je prišel največi sovražnik Turek na Kranjsko, takrat so se pač ti gospodje dostikrat prav hrabro poskrili po svojih gradovih, češ, kmet naj se sam lasa in praska s Turčinom. Dostikat je komaj strogo cesarjevo povelje spravilo grajščake v boj. Seve, če je bil potem potolčen Turek, se je zasvetilo v strašnem lesku in blesku ime tega ali onega grajskega gospoda, je prišlo v listine, prišlo v zgodovino in nerazsodni ljudje res mislijo še dandanes, da bi brez Turjačanov, Kacijanarjev, gospodov Višnjegorskih in drugih Slovenci nikdar ne bili odbili Turkov. Toda kolikokrat so morali naši kmetje brez teh junakov odganjati Turka, o tem pa ne pove nobena listina in nobena zgodovina.

Zraven tega so pa prihajali gospodje grajščaki od leta do leta finejši. Proti kmetu seve ne. Pripoveduje se celo, da so upregali kmete celo pred plug, da se konjem ni bilo treba toliko napenjati. Da, konj je preplemenita žival za plug, kmet je ravno tako pripraven. Finejši so bili na drug način. Kakor še dandanes pošilja naš kmet svoje sinove v mesta, da se tam politirajo, tako so hodili grajščaki takrat sami v mesta — se politirat. V mestih se pač niso učili brati in pisati; branje in pisanje jim je bila vedno španska vas. A v mestih se je ložje popijalo in zapravljalo. Saj so razpolagali vedno z neštevilnimi kmetiškimi žulji. Takov okus imajo tudi še današnji plemenitaži, samo k sreči nimajo več kmetiških žuljev. Kmet ne nosi sedaj več svoje imovine v grad, ampak naravnost v davkarijo. To je pač za kmeta eno, a za grajščaka ni. Toda z navdušenjem ni hodil ne v grad in ne hodi tudi v davkarijo.

(Dalje prib.)

Jubilejska samopomoč.

Koncem prosinca t. l. je potekel čas brezpogojnega pristopa k društvu „Jubilejska samopomoč“ (§ 7. lit. a, b, c, d društvenih pravil.)

Od 1. svečna t. l. se bode ravnalo po § 7. lit. e, ki se glasi:

„Po preteku tega časa pa se sprejmo v društvo le oni, ki še niso stari 45 let in se izkažejo z veljavnim zdravniškim izprijčalom, da so zdravi. Ti, pozneje v društvo vstopivši društveniki doplačajo tolikokrat po 2 K, kolikor slučajev smrti je bilo med društveniki od ustanovitve društva, oziroma od njihovega stalnega nameščenja.“

Samo ob sebi je umevno, da vsi drugi odstavki tega paragrafa (lit. f, g, h, i) obdrže svojo veljavo.

Vsak ud je vplačal:

Vstopnine . . . K 1 (§ 6. lit. a)

Členarine . . . „ 2 (§ 4. lit. a)

Poštnine . . . „ 0-20

Skupaj . . . K 3-20,

kakor je to zahtevalo „Povabilo k pristopu“. („Potnik“ 19. št. leta 1898. in „Učiteljski Tovarš“ 29. št. leta 1898.)

Povabilo je bilo tiskano meseca vinotoka, in takrat so bili veljavni navedeni zneski.

Le počasi so se oglašali p. n. členu; šele mesec prosinca je prinesel največi kontingent, da je število členov narastlo na 179. Ker pa je s 1. svečnom t. l. treba vpoštevati § 5, ki veli:

a) Da more društvo izpolnovati svoje dolžnosti, četudi se hitro ponavljajo slučajji smrti, se ustanovi rezervna podporna zaloga.

b) V to plača vsak društvenik meseca svečna vsakega leta 2 K; . . . bi bilo umestno, da so gospodje, kateri so koncem prosinca pristopili, tudi one 2 K za rezervni zaklad priložili ter mesto 3-2 K poslali 5-2 K ter si s tem prihranili poštnino. Ker se pa to ni zgodilo, prosimo p. n. gospode društvenike, naj blagovoli to storiti tekom meseca svečna.

Društveniki, ki so meseca vinotoka in listopada vstopili, niso prejeli društvenih pravil, zato ker ni bilo denarja za tiskovine. Ako bi jih ravno želeli, prosimo uljudno, da nam to sporoče.

Vsem p. n. društvenikom so se doposlali sprejemni listi; če ga kdo ni prejel, prosimo, da to naznani odboru „Jubilejske samopomoči“.

V Ljubljani, 3. svečna 1899.

A. Kleč, t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

Novi zemljevidi. V zadnji številki našega lista smo omenili, da sta izšla v zalogi Ed. Hölzel-a na Dunaju (IV./2 Luisengasse 5) dva že željno pričakovana slovenska zemljevida in sicer a) Vincenc Haardtov „Nastenski zemljevid polut“. Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen in b) Vincenc Haardtov „Nastenski zemljevid Evrope“. Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. Oba zemljevida je visoko naučno ministrtvo z razpisom z dne 22. grudnia 1898 štev. 32.323 odobrilo za porabo na občin ljudskih in meščanskih šolah in na učiteljskih s slovenskim učnim jezikom. Nastenski zemljevid polut velja na platno napet z mapo 9 gld., s palicami pa 10 gld. Zemljevid Evrope pa stane na platno napet z mapo 7-50 gld. in s palicami pa 8-50 gld. Da sta zemljevida v vsakem oziru izvrstna, v to sta nam porok Ed. Hölzelov geografični zavod in pa prof. Fr. Orožen, zato nam tudi ni treba zemljevidov nadržneje ocenjevati. Rečemo le, da je bil res že zadnji čas, da dobe naše slovenske šole tudi slovenske zemljevide. Saj je bila pa tudi velika muka za naše slovenske učence, ki so se morali na nemškem zemljevidu učiti zemljepisju v slovenskem jeziku. Temu velikemu nedostatku na našem šolskem polju sta storila konec gg. Hölzel in Orožen, za kar ju zahvaljamo kar najtopleje; slavna šolska vodstva vseh slovenskih šol pa pozivljemo, da pokažejo to zahvalo in hvaležnost tudi v dejanju ter si čim prej nabavijo do sedaj izišle slovenske nastenske zemljevide polut, Evropo in Palestino. V kratkem izide

v Hölzelovem zavodu tudi Orožen - Rutarjev slovenski nastenski zemljevid Avstrijske-ogrške države in Orožen - Rutarjev slovenski ljudskošolski atlas. Tako bomo polagoma preskrbljeni Slovenci na tem polju z najpotrebnejšimi učili, kakoršne imajo Hrvatje, Čehi in Poljaki že davno.

„Voščilni listi“ za novo leto, godove in rojstne dneve. Tako se zove knjižica, katero je izdal J. Giuntini v Ljubljani ter je namenjena slovenski mladini. Cena 24 kr. po pošti 27 kr. Ker je Tomšičeva voščilna knjižica že pošla, zato so ti „voščilni listi“ dobrodošli in jih toplo priporočamo za šolarske knjižnice.

„Stavbni črteži s proračuni in kratek nauk o projekcijskem, situacijskem in perspektivnem risanju.“ Z 71 podobami pojasnil J. Bezljaj, strokovni učitelj na meščanski šoli v Krškem. Tisk „Narodne Tiskarne“. Tak je naslov najnovejši knjigi, katero je izdalo „Pedagogičsko društvo“ z nastopno vsebino: I. Nauk o projekcijah. II. Stavbni črteži: a) Posamni hišni deli. b) Najvažnejša stavbna pravila. c) Črtež skladišča s proračunom. d) Črtež enonastopne hiše. e) Razvrstitev dela pri stavbah. f) Nekatere posebnosti slovenskih stavb. g) O obrabi, trajnosti in ohranitvi poslopij. III. O situacijskih črtežih s planom Ljubljane in Krškega. IV. Nekoliko naukov o senci. V. O perspektivi. Ta navod je v prvi vrsti namenjen stavbnim obrtnikom in kot učni pripomoček obrtno-nadaljevalnim šolam, prav poraben je pa tudi za urade (posebno občinske in zavarovalne). Cena 1 gld. s poštino vred. Naroči se pri odboru v Krškem in v knjigarni g. Schwentnerja v Ljubljani. Udom, ki so plačali letnino za l. 1899., se dopošlje v kratkem po pošti. Cenjeno učiteljstvo se prosi, naj blagovoli podpirati odbor pri razprodaji, da se poravnajo tiskarski stroški.

Naši dopisi.

Z Goriškega. (Kogar bogovi sovražé . . .) Dolgo vrsto let je zaman prosilo učiteljstvo na Goriškem primernega izboljšanja plač. Prosvitci so osiveli ob samih prošnjah. S plačo navadnih uradnih slug morajo v pokoj, ko so opešali v težavni službi. Nekaj let je zavračeval deželni zbor unisono prošnje z izgovorom, da so v deželi slabe letine. Ko se je ta fraza obrabila, so se izročevale prošnje zopet unisono deželnemu odboru „per studii et riferta“. Dolgoletnim študijam nasledek je bila „riferta“ taka, da so se dvanajstine izpremenile v desetine, po slovensko rečeno, da se je učiteljstvu po zvijači zakonodajcev z levico vzelo, kar se mu je dalo z desnico. Tolažilo — bolje slepilo — se je ubogo učiteljstvo z obljubo, da se uporabi deželna doklada zemljiške odveze za primerno izboljšanje. Ko pa je prišel čas za to, so zopet pozabili unisono na dano obljubo. Deželna doklada za zemljiško odvezo je sicer prenehala, a ni se uporabila za izboljšanje učiteljskih plač, kakor se je obljubljal. Nato so slovenski poslanci začeli gosti na strune, med katerimi se ena zove deželni šolski zalog, to je na strune, katerih glas je Lahom tako nasproten, da se mu nečejo privaditi. Godba laških poslancev je zapodila slovenske iz zbornice; nastopila je abstinenca na slovenski strani. Ko se je vlada končno privadila glasov slovenskih poslancev ter predložila načrt zakona o nekakem deželnem šolskem zalogu, pa so zbežali Lah iz zbornice ter nastopili pot abstinence. Učiteljstvo pa čakaj s praznimi rokami in poslušaj lepo godbo ter se tolaži, da se razmere kako razvozljajo. V takem obupnem čakanju se je oprijelo misli, da bi si pri najvišjem mestu poiskalo pomoči. Zaman! Slovenski listi beležijo za učiteljstvo obupno vest, da vlada ni priporočila Njeg. Veličanstvu, da bi sprejelo učiteljstvo v avdienci . . .*)

*) Kakor čujemo, avdijenca ni odklonjena; prav te dni se pripravljajo predsedniki vseh štirih avstrijskih učiteljskih zavez, da v posebni spomenici predložijo Nj. Veličanstvu cesarju, ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru želje vsega avstrijskega učiteljstva glede regulacije plač. Uredn.

Cesarski jubilej nam je prinesel zares razočaranje za razočaranjem. Vsak praktikant pri kakem ces. kr. uradu je dobil jubilejsko svetinjo, le učitelj ne; celo vsak poštar, ki nima druge zasluge, kakor da je položil par stotakov, ko je prevzel malo pošto na deželi, kjer mu službo opravlja bore odpravnik, se ponaša s svetinjo, le učitelj je zapostavljen.*)

Državni zakon je že sprejel zakonski načrt, da se izboljšajo plače državnih uslužbencev, a učiteljstvo nima niti upanja, da bi doseglo, kar drugi že imajo.

Mesto izboljšanih plač in mesto jubilejskih svetinj je dobilo učiteljstvo celega Primorskega neko okrožnico**), ki ga uprav sramoti. Vojaška oblastnija je naznanila c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da so se pokazali vojaški novinci s Primorskega kot nevedneži. Dobro vemo, da so isti doma iz tožne Istre, kjer je dežela po večini še brez sol, in vendar se je okrožnica doposlala — menda kot jubilejsko darilo — vsem vodstvom ljudskih šol na Primorskem, torej tudi na Goriškem, kjer je šolstvo dobro urejeno v kljub zanemarjenemu učiteljstvu. V Trstu imamo deželnega šolskega nadzornika, ki je bil odlikovan z viteštvom za zasluge na šolskem polju. V Gorici pa imamo okrajnega šolskega nadzornika, ki je bil odlikovan z naslovom cesarskega svetnika za dobro urejeno šolstvo. Za šolo so res skrbeli naši odlikovanci, a za učitelja, ki je kakor živinčje delal v šoli in zunaj nje, pa se ni zmenil nihče. Delaj, trpi pa molči, to je geslo, ki velja pri nas. Ako pa nočeš tako, pa s palico nad te.

Vojaško poveljništvo je imelo, ko je odposlalo izkaz nevednežev s Primorskega, opomniti na merodajnem mestu, naj se odstranijo kričeče razmere na šolskem polju. Iz državnega zbora bi mu moralo biti znano, kakšne tožne razmere vladajo v Istri.

Deželni šolski svet, mesto da je odposlal okrožnice na okrajne šolske svete, se je imel obrniti tja, kjer bi zamogli odpomoči krivičnim razmeram. Končno se je odstopila vsa zadeva vodstvom šol, da v prihodnje bolje skrbe za pouk. Narobe svet! Kogar bogovi sovražé . . .

Visoka vlada je obljubila goriškemu deželnemu zboru, da bode doprinašala za šolske potrebeščine neki prispevek, ako se ustanovi deželni šolski zalog. Zdaj, ko ni upanja, da bi se sprejel tak načrt zakona, ali bi ne bilo edino prav, ko bi vlada razdelila svoj prispevek med okrajne šolske zaloge s pristavkom, da se podele učiteljstvu nagrade, in to toliko časa, dokler ne bi bil sprejet deželni šolski zalog?

Tem potom se obračamo do deželnih in državnih naših poslancev, da bi oni izposlovali pri vladi, da obljubljeni prispevek izplača okrajem z naročilom, da se na tak način vsaj začasno pomaga bednemu učiteljstvu. Bog ve, ali imajo naši poslanci toliko srca za nas, da nam uslišijo to prošnjo? Bog ve, ali bi vlada bila toliko naklonjena učiteljstvu, da bi nam to storila?

Kam naj se obrnemo, da dosežemo kako drobtinico? Odprta nam je edina pot med obupance . . . Deželi tlačanim brez upanja, dršavi enako! Tako se godi le onim, kogar bogovi sovražé . . .

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Miha Kalan, nadučitelj v St. Petru na Notranjskem, 180 gld.

*) Kako je učiteljstvo žaljeno, da se naš stan ob takih prilikah prezira, nam je priča ta-le slučaj: Tovariš, vzoren učitelj, ki je te dni prebil v Gradcu izpit za sodnijskega kancelista, nam piše: „Pri „nas“ ni nič; uboge pare smo; učitelj, ki vzgaja državni podanike, ne dobi spominske svetinje na Onega, kateremu služi; učitelj-vojak, ki mora biti slednji trenutek pripravljen, zapustiti svojo družino in iti v boj za cesarja in domovino, ne sme dobiti spomina na Onega, čegar klicu bi sledil; učitelj, ki daje deželi domoljube, državi pa zveste podanike, ta učitelj, ki dan na dan uči vse za vero, dom, cesarja, ne sme niti pred svojega cesarja. In potem pa bodi učitelj!“ Uredn.

**) Glej današnji uvodni članek! Uredn.

v Hölzelovem zavodu tudi Orožen-Rutarjev slovenski nastenski zemljevid Avstrijske-ogrške države in Orožen-Rutarjev slovenski ljudskošolski atlas. Tako bomo polagoma preskrbljeni Slovenci na tem polju z najpotrebnejšimi učili, kakoršne imajo Hrvatje, Čehi in Poljaki že davno.

„Voščilni listi“ za novo leto, godove in rojstne dneve. Tako se zove knjižica, katero je izdal J. Giuntini v Ljubljani ter je namenjena slovenski mladini. Cena 24 kr. po pošti 27 kr. Ker je Tomšičeva voščilna knjižica že pošla, zato so ti „voščilni listi“ dobrodošli in jih toplo priporočamo za šolarske knjižnice.

„Stavbni črteži s proračuni in kratek nauk o projekcijskem, situacijskem in perspektivnem risanju.“ Z 71 podobami pojasnil J. Bezljaj, strokovni učitelj na meščanski šoli v Krškem. Tisk „Narodne Tiskarne“. Tak je naslov najnovejši knjigi, katero je izdalo „Pedagogičsko društvo“ z nastopno vsebino: I. Nauk o projekcijah. II. Stavbni črteži: a) Posamni hišni deli. b) Najvažnejša stavbna pravila. c) Črtež skladišča s proračunom. d) Črtež enonastopne hiše. e) Razvrstitev dela pri stavbah. f) Nekatero posebnosti slovenskih stavb. g) O obrabi, trajnosti in ohranitvi poslopij. III. O situacijskih črtežih s planom Ljubljane in Krškega. IV. Nekoliko naukov o senci. V. O perspektivi. Ta navod je v prvi vrsti namenjen stavbnim obrtnikom in kot učni pripomoček obrtno-nadaljevalnim šolam, prav poraben je pa tudi za urade (posebno občinske in zavarovalne). Cena 1 gld. s poštino vred. Naroči se pri odboru v Krškem in v knjigarni g. Schwentnerja v Ljubljani. Udom, ki so plačali letnino za l. 1899., se dopošlje v kratkem po pošti. Cenjeno učiteljstvo se prosi, naj blagovoli podpirati odbor pri razprodaji, da se poravnajo tiskarski stroški.

Naši dopisi.

Z Goriškega. (Kogar bogovi sovražé . . .) Dolgo vrsto let je zaman prosilo učiteljstvo na Goriškem primernega izboljšanja plač. Prosvitci so osiveli ob samih prošnjah. S plačo navadnih uradnih slug morajo v pokoj, ko so opešali v težavni službi. Nekaj let je zavračeval deželni zbor unisono prošnje z izgovorom, da so v deželi slabe letine. Ko se je ta fraza obrabila, so se izročevale prošnje zopet unisono deželnemu odboru „per studii et riferta“. Dolgoletnim študijam nasledek je bila „riferta“ taka, da so se dvanajstine izpremenile v desetine, po slovensko rečeno, da se je učiteljstvu po zvijači zakonodajcev z levico vzelo, kar se mu je dalo z desnico. Tolažilo — bolje slepilo — se je ubogo učiteljstvo z obljubo, da se uporabi deželna doklada zemljiške odveze za primerno izboljšanje. Ko pa je prišel čas za to, so zopet pozabili unisono na dano obljubo. Deželna doklada za zemljiško odvezo je sicer prenehala, a ni se uporabila za izboljšanje učiteljskih plač, kakor se je obljubljalo. Nato so slovenski poslanci začeli gosti na strune, med katerimi se ena zove deželni šolski zalog, to je na strune, katerih glas je Lahom tako nasproten, da se mu nečejo privaditi. Godba laških poslancev je zapodila slovenske iz zbornice; nastopila je abstinenca na slovenski strani. Ko se je vlada končno privadila glasov slovenskih poslancev ter predložila načrt zakona o nekakem deželnem šolskem zalogu, pa so zbežali Lah iz zbornice ter nastopili pot abstinence. Učiteljstvo pa čakaj s praznimi rokami in poslušaj lepo godbo ter se tolaži, da se razmere kako razvozljajo. V takem obupnem čakanju se je oprijelo misli, da bi si pri najvišjem mestu poiskalo pomoči. Zaman! Slovenski listi beležijo za učiteljstvo obupno vest, da vlada ni priporočila Njeg. Veličanstvu, da bi sprejelo učiteljstvo v avdienci . . .*)

*) Kakor čujemo, avdijenca ni odklonjena; prav te dni se pripravljajo predsedniki vseh štirih avstrijskih učiteljskih zavez, da v posebni spomenici predložijo Nj. Veličanstvu cesarju, ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru želje vsega avstrijskega učiteljstva glede regulacije plač. Uredn.

Cesarski jubilej nam je prinesel zares razočaranje za razočaranjem. Vsak praktikant pri kakem ces. kr. uradu je dobil jubilejsko svetinjo, le učitelj ne; celo vsak poštar, ki nima druge zasluge, kakor da je položil par stotakov, ko je prevzel malo pošto na deželi, kjer mu službo opravlja bore odpravnik, se ponaša s svetinjo, le učitelj je zapostavljen.)*

Državni zakon je že sprejel zakonski načrt, da se izboljšajo plače državnih uslužbencev, a učiteljstvo nima niti upanja, da bi doseglo, kar drugi že imajo.

Mesto izboljšanih plač in mesto jubilejskih svetinj je dobilo učiteljstvo celega Primorskega neko okrožnico**), ki ga uprav sramoti. Vojaška oblastnija je naznanila c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da so se pokazali vojaški novinci s Primorskega kot nevedneži. Dobro vemo, da so isti doma iz tožne Istre, kjer je dežela po večini še brez sol, in vendar se je okrožnica doposlala — menda kot jubilejsko darilo — vsem vodstvom ljudskih šol na Primorskem, torej tudi na Goriškem, kjer je šolstvo dobro urejeno v kljub zanemarjenemu učiteljstvu. V Trstu imamo deželnega šolskega nadzornika, ki je bil odlikovan z viteštvom za zasluge na šolskem polju. V Gorici pa imamo okrajnega šolskega nadzornika, ki je bil odlikovan z naslovom cesarskega svetnika za dobro urejeno šolstvo. Za šolo so res skrbeli naši odlikovanci, a za učitelja, ki je kakor živinčje delal v šoli in zunaj nje, pa se ni zmenil nihče. Delaj, trpi pa molči, to je geslo, ki velja pri nas. Ako pa nočeš tako, pa s palico nad te.

Vojaško poveljništvo je imelo, ko je odposlalo izkaz nevednežev s Primorskega, opomniti na merodajnem mestu, naj se odstranijo kričeče razmere na šolskem polju. Iz državnega zbora bi mu moralo biti znano, kakšne tožne razmere vladajo v Istri.

Deželni šolski svet, mesto da je odposlal okrožnice na okrajne šolske svete, se je imel obrniti tja, kjer bi zamogli odpomoči krivičnim razmeram. Končno se je odstopila vsa zadeva vodstvom šol, da v prihodnje bolje skrbe za pouk. Narobe svet! Kogar bogovi sovražé . . .

Visoka vlada je obljubila goriškemu deželnemu zboru, da bode doprinašala za šolske potrebeščine neki prispevek, ako se ustanovi deželni šolski zalog. Zdaj, ko ni upanja, da bi se sprejel tak načrt zakona, ali bi ne bilo edino prav, ko bi vlada razdelila svoj prispevek med okrajne šolske zaloge s pristavkom, da se podele učiteljstvu nagrade, in to toliko časa, dokler ne bi bil sprejet deželni šolski zalog?

Tem potom se obračamo do deželnih in državnih naših poslancev, da bi oni izposlovali pri vladi, da obljubljeni prispevek izplača okrajem z naročilom, da se na tak način vsaj začasno pomaga bednemu učiteljstvu. Bog ve, ali imajo naši poslanci toliko srca za nas, da nam uslišijo to prošnjo? Bog ve, ali bi vlada bila toliko naklonjena učiteljstvu, da bi nam to storila?

Kam naj se obrnemo, da dosežemo kako drobtinico? Odprta nam je edina pot med obupance . . . Deželi tlačanim brez upanja, dršavi enako! Tako se godi le onim, kogar bogovi sovražé . . .

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Miha Kalan, nadučitelj v St. Petru na Notranjskem, 180 gld.

*) Kako je učiteljstvo žaljeno, da se naš stan ob takih prilikah prezira, nam je priča ta-le slučaj: Tovariš, vzoren učitelj, ki je te dni prebil v Gradcu izpit za sodnijskega kancelista, nam piše: „Pri „nas“ ni nič; uboge pare smo; učitelj, ki vzgaja državni podanike, ne dobi spominske svetinje na Onega, kateremu služi; učitelj-vojak, ki mora biti slednji trenutek pripravljen, zapustiti svojo družino in iti v boj za cesarja in domovino, ne sme dobiti spomina na Onega, čegar klicu bi sledil; učitelj, ki daje deželi domoljube, državi pa zveste podanike, ta učitelj, ki dan na dan uči vse za vero, dom, cesarja, ne sme niti pred svojega cesarja. In potem pa bodi učitelj!“

Uredn.

**) Glej današnji uvodni članek!

Uredn.

v Hölzelovem zavodu tudi Orožen - Rutarjev slovenski nastenski zemljevid Avstrijske-ogrške države in Orožen - Rutarjev slovenski ljudskošolski atlas. Tako bomo polagoma preskrbljeni Slovenci na tem polju z najpotrebnejšimi učili, kakoršne imajo Hrvatje, Čehi in Poljaki že davno.

„Voščilni listi“ za novo leto, godove in rojstne dneve. Tako se zove knjižica, katero je izdal J. Giuntini v Ljubljani ter je namenjena slovenski mladini. Cena 24 kr. po pošti 27 kr. Ker je Tomšičeva voščilna knjižica že pošla, zato so ti „voščilni listi“ dobrodošli in jih toplo priporočamo za šolarske knjižnice.

„Stavbni črteži s proračuni in kratek nauk o projekcijskem, situacijskem in perspektivnem risanju.“ Z 71 podobami pojasnil J. Bezljaj, strokovni učitelj na meščanski šoli v Krškem. Tisk „Narodne Tiskarne“. Tak je naslov najnovejši knjigi, katero je izdalo „Pedagogičsko društvo“ z nastopno vsebino: I. Nauk o projekcijah. II. Stavbni črteži: a) Posamni hišni deli. b) Najvažnejša stavbna pravila. c) Črtež skladišča s proračunom. d) Črtež enonastopne hiše. e) Razvrstitev dela pri stavbah. f) Nekatere posebnosti slovenskih stavb. g) O obrabi, trajnosti in ohranitvi poslopij. III. O situacijskih črtežih s planom Ljubljane in Krškega. IV. Nekoliko naukov o senci. V. O perspektivi. Ta navod je v prvi vrsti namenjen stavbnim obrtnikom in kot učni pripomoček obrtno-nadaljevalnim šolam, prav poraben je pa tudi za urade (posebno občinske in zavarovalne). Cena 1 gld. s poštino vred. Naroči se pri odboru v Krškem in v knjigarni g. Schwentnerja v Ljubljani. Udom, ki so plačali letnino za l. 1899., se dopošlje v kratkem po pošti. Cenjeno učiteljstvo se prosi, naj blagovoli podpirati odbor pri razprodaji, da se poravnajo tiskarski stroški.

Naši dopisi.

Z Goriškega. (Kogar bogovi sovražé . . .) Dolgo vrsto let je zaman prosilo učiteljstvo na Goriškem primernega izboljšanja plač. Prosvitci so osiveli ob samih prošnjah. S plačo navadnih uradnih slug morajo v pokoj, ko so opešali v težavni službi. Nekaj let je zavračeval deželni zbor unisono prošnje z izgovorom, da so v deželi slabe letine. Ko se je ta fraza obrabila, so se izročevale prošnje zopet unisono deželnemu odboru „per studii et riferta“. Dolgoletnim študijam nasledek je bila „riferta“ taka, da so se dvanajstine izpremenile v desetine, po slovensko rečeno, da se je učiteljstvu po zvijači zakonodajavcev z levico vzelo, kar se mu je dalo z desnico. Tolažilo — bolje slepilo — se je ubogo učiteljstvo z obljubo, da se uporabi deželna doklada zemljiške odveze za primerno izboljšanje. Ko pa je prišel čas za to, so zopet pozabili unisono na dano obljubo. Deželna doklada za zemljiško odvezo je sicer prenehala, a ni se uporabila za izboljšanje učiteljskih plač, kakor se je obljubljalo. Nato so slovenski poslanci začeli gosti na strune, med katerimi se ena zove deželni šolski zalog, to je na strune, katerih glas je Lahom tako nasproten, da se mu nečejo privaditi. Godba laških poslancev je zapodila slovenske iz zbornice; nastopila je abstinenca na slovenski strani. Ko se je vlada končno privadila glasov slovenskih poslancev ter predložila načrt zakona o nekakem deželnem šolskem zalogu, pa so zbežali Lah iz zbornice ter nastopili pot abstinence. Učiteljstvo pa čakaj s praznimi rokami in poslušaj lepo godbo ter se tolaži, da se razmere kako razvozljajo. V takem obupnem čakanju se je oprijelo misli, da bi si pri najvišjem mestu poiskalo pomoči. Zaman! Slovenski listi beležijo za učiteljstvo obupno vest, da vlada ni priporočila Njeg. Veličanstvu, da bi sprejelo učiteljstvo v avdienci . . .*)

*) Kakor čujemo, avdijenca ni odklonjena; prav te dni se pripravljajo predsedniki vseh štirih avstrijskih učiteljskih zavez, da v posebni spomenici predložijo Nj. Veličanstvu cesarju, ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru želje vsega avstrijskega učiteljstva glede regulacije plač. Uredn.

Cesarski jubilej nam je prinesel zares razočaranje za razočaranjem. Vsak praktikant pri kakem ces. kr. uradu je dobil jubilejsko svetinjo, le učitelj ne; celo vsak poštar, ki nima druge zasluge, kakor da je položil par stotakov, ko je prevzel malo pošto na deželi, kjer mu službo opravlja bore odpravnik, se ponaša s svetinjo, le učitelj je zapostavljen.*)

Državni zakon je že sprejel zakonski načrt, da se izboljšajo plače državnih uslužbencev, a učiteljstvo nima niti upanja, da bi doseglo, kar drugi že imajo.

Mesto izboljšanih plač in mesto jubilejskih svetinj je dobilo učiteljstvo celega Primorskega neko okrožnico**), ki ga uprav sramoti. Vojaška oblastnija je naznanila c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da so se pokazali vojaški novinci s Primorskega kot nevedneži. Dobro vemo, da so isti doma iz tožne Istre, kjer je dežela po večini še brez sol, in vendar se je okrožnica doposlala — menda kot jubilejsko darilo — vsem vodstvom ljudskih šol na Primorskem, torej tudi na Goriškem, kjer je šolstvo dobro urejeno v kljub zanemarjenemu učiteljstvu. V Trstu imamo deželnega šolskega nadzornika, ki je bil odlikovan z viteštvom za zasluge na šolskem polju. V Gorici pa imamo okrajnega šolskega nadzornika, ki je bil odlikovan z naslovom cesarskega svetnika za dobro urejeno šolstvo. Za šolo so res skrbeli naši odlikovanci, a za učitelja, ki je kakor živinčje delal v šoli in zunaj nje, pa se ni zmenil nihče. Delaj, trpi pa molči, to je geslo, ki velja pri nas. Ako pa nočeš tako, pa s palico nad te.

Vojaško poveljništvo je imelo, ko je odposlalo izkaz nevednežev s Primorskega, opomniti na merodajnem mestu, naj se odstranijo kričeče razmere na šolskem polju. Iz državnega zbora bi mu moralo biti znano, kakšne tožne razmere vladajo v Istri.

Deželni šolski svet, mesto da je odposlal okrožnice na okrajne šolske svete, se je imel obrniti tja, kjer bi zamogli odpomoči krivičnim razmeram. Končno se je odstopila vsa zadeva vodstvom šol, da v prihodnje bolje skrbe za pouk. Narobe svet! Kogar bogovi sovražé . . .

Visoka vlada je obljubila goriškemu deželnemu zboru, da bode doprinašala za šolske potrebeščine neki prispevek, ako se ustanovi deželni šolski zalog. Zdaj, ko ni upanja, da bi se sprejel tak načrt zakona, ali bi ne bilo edino prav, ko bi vlada razdelila svoj prispevek med okrajne šolske zaloge s pristavkom, da se podele učiteljstvu nagrade, in to toliko časa, dokler ne bi bil sprejet deželni šolski zalog?

Tem potom se obračamo do deželnih in državnih naših poslancev, da bi oni izposlovali pri vladi, da obljubljeni prispevek izplača okrajem z naročilom, da se na tak način vsaj začasno pomaga bednemu učiteljstvu. Bog ve, ali imajo naši poslanci toliko srca za nas, da nam uslišijo to prošnjo? Bog ve, ali bi vlada bila toliko naklonjena učiteljstvu, da bi nam to storila?

Kam naj se obrnemo, da dosežemo kako drobtinico? Odprta nam je edina pot med obupance . . . Deželi tlačanimo brez upanja, dršavi enako! Tako se godi le onim, kogar bogovi sovražé . . .

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Miha Kalan, nadučitelj v St. Petru na Notranjskem, 180 gld.

*) Kako je učiteljstvo žaljeno, da se naš stan ob takih prilikah prezira, nam je priča ta-le slučaj: Tovariš, vzoren učitelj, ki je te dni prebil v Gradcu izpit za sodnijskega kancelista, nam piše: „Pri „nas“ ni nič; uboge pare smo; učitelj, ki vzgaja državni podanike, ne dobi spominske svetinje na Onega, kateremu služi; učitelj-vojak, ki mora biti slednji trenutek pripravljen, zapustiti svojo družino in iti v boj za cesarja in domovino, ne sme dobiti spomina na Onega, čegar klicu bi sledil; učitelj, ki daje deželi domoljube, državi pa zveste podanike, ta učitelj, ki dan na dan uči vse za vero, dom, cesarja, ne sme niti pred svojega cesarja. In potem pa bodi učitelj!“

Uredn.

**) Glej današnji uvodni članek!

Uredn.

Učiteljski konvikt: Obresti od delnice I. Narodnega doma v Rudolfovem za l. 1897. 1-28 gld.; gosp. Rudolf Piš, učitelj v Cerknici, na knj. kr. podr. št. 120 7-50 gld.; g. Josip Čerin, učitelj v Zagorji ob Savi, na knj. kr. podr. št. 227 7 gld.

J. Dimnik,
blagajnik.

Častno svetinjo za 40 letno zvesto službovanje je prejel g. P. Gross, nadučitelj v Zagorju ob Savi.

Osobne vesti. Imenovani so: G. Anton Cirman v Poljanah nadučitelj v Dobrničah, gđ. Gizela Ekel za učiteljico v Kočevje, gg. Andrej Rape v Olševku in Jožef Svetlič v Škofji Loki, definitivnima učiteljema na sedanjih mestih. V drugi plačilni razred sta bila pomaknjena gg. Ivan Gantar, nadučitelj v Čatežu, in Julij Flis, učitelj v Škofji Loki, v tretji plačilni razred pa gg. Jos. Bizilj v Pečah in Fran Ivanec v Senožečah.

Jubilejsko leto. Vatikanski listi poročajo, da hoče Leon XIII. proklamirati l. 1900. za jubilejsko leto, ki bo trajalo od božiča 1899. l. do božiča 1900. l. Prvo jubilejsko leto je bilo l. 1300. (pod Bonifacijem VIII.), zadnje pa l. 1855. (pod Pijem IX.)

Novo učilo za ljudske šole. Naučno ministrstvo je odobrilo „Zemljepisni atlas“ za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Izdanje I. v sedmih zemljevidih, ki sta ga sestavila prof. Simon Rutar in prof. Frančišek Orožen. Ta atlas je založil in izdelal Ed. Hölzel na Dunaju in stane 30 kr.

Umrl je dne 5. svečna zjutraj v Vačah vpokojeni nadučitelj g. Fran Peruci star 75 let. Pokojnik je svoj čas poleg svoje službe tudi marljivo iskal prazgodovinske stvari v okolici Vaški in si pridobil velikih zaslug za kranjski deželni muzej.

Razpisane službe v kranjskem okraju: nadučiteljsko mesto na dvorazrednici v Poljanah nad Škofjo Loko; nadučiteljsko mesto na dvorazrednici v Št. Juriju pri Kranju in učiteljsko mesto na štirirazrednici v Tržiču; ta služba je v zvezi z lepim postranskim zaslužkom s poukom na tamošnji obrtni nadaljevalni šoli. Prošnje za te službe je vlagati do dne 1. sušca pri ces. kr. okrajnem šolskem svetu v Kranju.

Za jetične. Pred kratkim se je poročalo, da se je obnesla elektrika kot zmagonosna morivka tuberkelnih bacilov. Prof. dr. Landerer v Stuttgartu pa je znašel novo sredstvo zoper jetiko. To se zove cimetova kislina, ki se vcepi v bolnikovo kri aseptično. Imenovani zdravnik je baje na ta način ozdravil že mnogo jetičnih.

Obletnica smrti prestolonaslednika Rudolfa. Dne 30. m. m. je minulo 10 let od smrti cesarjeviča Rudolfa. Vladarska rodovina je obiskala ta dan kapucinsko cerkev. Med drugimi je dal tudi nemški cesar položiti krasen venec na krsto prestolonaslednika.

II. shod slovanskih časnikarjev se bode vršil tekoče leto v Lvovu. Pri ti priliki se namerava osnovati slovanski dopisovalni urad, da ne bo nemški tak zavod trosil laži po svetu o Slovanih.

Učiteljsko gibanje. Češki in nemški ljudski učitelji so se dogovorili na skupno postopanje za izboljšanje svojih plač. V kratkem prirede v Lovešicah skupen shod. Narodno-politične stvari so popolnoma izključene. Češke nemške učitelje naj si vzamejo za zgled štajerski nemški učitelji. Že večkrat smo poudarjali in to poudarjamo tudi danes, da bomo avstrijski učitelji prišli le tedaj do zaželenega smotra — v prvi vrsti do izboljšanja plač — če bomo vsi — brez razlike narodnosti — hodili z roko v roki. Avstrijski učitelji smol To bodi naše geslo. Te besede imejmo zapisane na svojem praporu in — zmaga mora biti naša. V ta namen bi bilo pa umestno, da si ustanovimo zavezo avstrijskih učiteljskih društev, iz katere bi morale biti pa popolnoma izključene narodno-politične stvari.

To vprašanje priporočamo predsedniku naše „Zaveze“, da jo sproži pri predsednikih češke, nemške in poljske učiteljske zveze ob priliki sestanka na Dunaju, ko gredo k avdienci k cesarju, ministrskemu predsedniku itd.

Dunaj, 6. prosinca. Deputacija slovenskega učiteljstva goriškega in istrskega je bila pod vodstvom dr. Gregorčiča pri Thunu in Bylandtu prav prijazno sprejeta. Izražene težnje so se zdele ministroma opravičene in oba sta izrazila svojo naklonjenost. Tudi dr. Kaizlov tajnik je govoril z deputacijo jako ljubeznivo. V deputaciji so bili 4 zastopniki Goriške in 2 zastopnika Istre.

Iz dr. Tavčarjevega govora na volilnem shodu v Krškem. Običajno je, da se naši poslanci spominjajo na volilnih shodih tudi šolstva; žal, da ne vsi v prijaznem zmislu. Dočim iščejo nekateri poslanci svoje popularnosti v tem, da našemu kmetu pripovedujejo, koliko nam šolstvo „požre“, imamo pa, hvala Bogu, tudi mnogo takih poslancev, ki se pred svojimi volivci ne boje, zagovarjati potrebe in koristi ljudskega šolstva. Med te ljudsko-šolske prijatelje gre tudi gosp. dr. Ivan Tavčar. Ta vrli in velezaslužni poslanec je na volilnem shodu v Krškem dne 4. t. m. glede šolstva govoril tako-le:

Pač pa je narodna napredna stranka prepričana, da se tudi na gospodarskem polju stori največi korak k napredku, če se da ljudstvu dobro in primerno šolstvo. Šolstva smo se v deželnem zboru vedno z največjo ljubeznijo oklepali, dobro vedoč, da je to skoraj edino, na kar opiramo svoje upe, kadar si predočujemo bodočnost svoje narodnosti in pa bodočnost slovenskega naroda sploh. Vzemite nam šolstvo, potem ste nam vzeli tudi našo narodnost, vzemite šolstvo slovenskemu kmetu, potem ga imamo tam, kjer ga nočemo imeti. To se pravi, kmet brez šole je kakor ovca, ki vedno tava za svojim vodnikom. Tak kmet pa ni naš vzor, in sem bil zategadelj v deželnem zboru kakor tudi v deželnem odboru gorak zagovornik ljudskega šolstva in naših učiteljev, ki so slabo plačani tlačani slovenskega naroda, pri tem pa vendar najboljši delavci našega slovenskega naroda! (Burno pritrdjevanje.)

Volitve v krajni šolski svet. Upravno sodišče je razsodilo o neki pritožbi, da je število zastopnikov občin v krajni šolski svet določiti po razmerju vsega predpisanege davka v občini, vstevši tudi onega virilistov.

Slike proti — pijančevanju. Belgijski minister notranjih del hoče ljudstvo odvracati od pijančevanja, in sicer z lepa. V ta namen je razpisal nagrado za štiri slike, katere bi odvracale svet od alkohola. Prva slika naj bi predstavljala obitelj samih pijancev, druga zopet nasprotno: rodbino, katera se varuje pitja. Tretja slika naj bi kazala notranjost človeka v najhujšem štadiju pijanstva, četrta pa notranjost treznega človeka. Za vsako najboljšo sliko dobi slikar tisoč frankov. Te slike bodo potem dali pomnožiti s kromolitnimi fotografijami in država jih bode razstavila na vseh javnih prostorih.

O naši pokojni cesarici. Ko je bila lani ranjka naša cesarica v Kissingenu, kjer si je iskala zdravja, se je šla večkrat izprehajat po svoji navadi večinoma čisto sama v bližnjo okolico. Na enem takem izprehodu pa sreča cesarica neko revno, kakih 12 let staro deklico, ki je nesla težko butaro drv domov. Polna milosrčnosti reče cesarica deklici: „To je preteško zate; vzemi najprvo polovico in drugo polovico pozneje“ — „To ne gre“, de deklica, „zakaj med tem, ko bodem nesla jaz polovico drv domov, mi bodo vse drugo pokradli.“ — „Torej dobro“, meni dobrotna vladarica, „jaz bodem tukaj toliko časa varovala ostala drva.“ Kakor je rekla, je storila; in ko je prišla deklica še po drva, je dobila od ljubeznive cesarice še denarno podporo.

Razpis služeb. V okraju se razpisujejo sledeče službe:

1. Mesto definitivnega učitelja-voditelja na novo ustanovljeni enorazrednici na Vrsnem,
2. mesto začasnega potovalnega učitelja na novo ustanovljeni šoli Logje-Robodišče,
3. mesto začasnega potovalnega učitelja na podružnici v Ušniku.

S temi službami so združeni dohodki, določeni v deželni postavi z dne 10. listopada 1896. št. 30.

Potovalni učitelj dobi še letnih 120 gld. potnine.

Prosivci iz drugega okraja imajo dodati prošnji razen izpričeval tudi zdravniško izpričevalo in jo doposlati v določeni postavni dobi po svoji predstojni šolski oblastnji.

C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu,
dne 16. grudna 1898

Predsednik: *Marenzi.*

Nekaj gimnazijske statistike. V preteklem šolskem letu je bilo v Avstriji 196 gimnazij, in sicer največ, 57, na Češkem, 30 v Galiciji, 28 v Nižji Avstriji, 25 na Moravskem, 11 na Tirolskem s Predarlško; 8 na Štajerskem, 7 v Šleziji, 6 v Zgornji Avstriji, po 5 na Kranjskem, Primorskem in v Dalmaciji, 4 v Bukovini, 3 na Koroškem, 2 na Solnograškem. Od teh gimnazij jih je bilo 163 velikih, 17 malih, 13 realnih in velikih, 3 realne. — Vzdržavala je največ teh gimnazij država, namreč 151; 13 redovi, 10 mesta, 9 dežele, 7 zasebniki, 4 škofije, 2 zakladi. — Po jeziku je bilo 105 gimnazij nemških, 45 čeških, 25 poljskih, 11 dvojezičnih, po 4 laške in srbsko-hrvatske, 2 rusinski — torej nobena čisto slovensko in več kot polovica popolnoma nemških.

Kako so bile lani gimnazije obiskovane? Vse gimnazije so šteje lani 64.653 učencev; največ, 16.441 v Galiciji, 14.415 na Češkem, 8.921 v Nižji Avstriji, 7.266 na Moravskem, 3099 na Tirolskem s Predarlško, 2.675 na Štajerskem, 2.256 v Bukovini, 1.822 v Šleziji, 1.821 na Primorskem, 1.668 na Kranjskem, 1.662 v Zgornji Avstriji, 1.338 v Dalmaciji, 799 na Koroškem, 491 na Solnograškem. Najboljše obiskovane gimnazije ima Bukovina, kjer pride na vsak zavod 564 učencev, v Galiciji 548, na Primorskem 364, na Kranjskem in Štajerskem po 334, v Nižji Avstriji 319, na Moravskem 291, na Tirolskem s Predarlško 282, v Zgornji Avstriji 277, v Dalmaciji 268, na Koroškem 266, v Šleziji 260, na Češkem 253, na Solnograškem 246.

Slavno uredništvo! Vsled sklepa deželnega zbora v seji povodom regulacije učiteljskih plač se je sklenilo izplačati $\frac{1}{2}$ draginjske doklade v znesku 25 gld. dne 1. mal. srpana, ostanek pa 1. grudna. Iz besedila poročevalčevega sklepamo, da dobe ostanek draginjske doklade vsi učitelji IV. plačilnega razreda, ker niso dosegli v letu 1898. plače 500 gld. Kje tiči vzrok?

Več učiteljev IV. plačilnega razreda.

Prva jugoslovska tiskarna. Protestantje so imeli l. 1479. v Ljubljani svojo tiskarno. Neki Hans Manel je bil prvi tiskar na slovenskih tleh. To je znano, ni pa občno znano, da je grajščak iz Savinske doline, Hans Ungnad ustanovil v Urahu na Würtemberškem, kjer je bil Primož Trubar župnik, še prej in ponajveč na svoje troške tiskarno in sicer za tisk sv. pisma v slovenskem in v hrvaškem jeziku, z latinico in s cirilico. Ungnad je bil v tedanjih časih največji slovenski mecen in je žrtvoval velik del svojega premoženja za slovenske namene. Umrli je 27. decembra 1564 v Wintritzu na Češkem in je pokopan v glavni cerkvi v Tübingenu. Po njegovi smrti je bil materijal rečene tiskarne prepeljan na Ungnadov grad Waldenstein na Koroškem, od tam v Gradec, Ferdinand II. pa ga je podaril kongregaciji de propaganda fide. Za časa Ferdinanda III. je bil ta materijal prepeljan v Rim in se je tam rabil.

Zahvala. Preblagorodni gospod ces. svetnik Ivan Murnik je blagovolil dobrohotno podariti pótém županstva v Semiču 40 krasnih podob Nj. Veličanstva tukajšnji šolski mladini. Za blagodušni dar se iskreno zahvaljujeta
Ivan Šušteršič, *Matija Bartel,*
župan. *šol. vodja.*

Zahvala. Preblagorodni gospod Ivan Murnik, vitez železne krone, ces. svetnik v Ljubljani je podelil tukajšnji ljudski šoli krasno podobo Našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in rajne presvetle cesarice Elizabete v

okvirih. Dalje v spomin 50 letnega cesarjevega jubileja 25 lepih podob Njega Veličanstva presvetlega cesarja in 25 podob rajne presvetle cesarice v razdelitev med šolsko mladino. Za ta lepi visokocenjeni dar izreka podpisano šolsko vodstvo in krajni šolski svet najpresrečnejšo zahvalo.

Šolsko vodstvo in krajni šolski svet v Radovljici
dne 18. prosinca 1899.

J. Novak,
dekan, predsednik krajnega šolskega sveta,
Andrej Grčar,
vodja šole.

Za gluhonemi tečaj se je zglasati pri okrajnem šolskem nadzorniku.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 58

m. šol. sv. Na mestni nemški deški 5 razrednici je v stalno popolnitev izpraznjeno eno učno mesto z zakonito določenimi službenimi prejemki.

Prosivci za to službeno mesto naj svoje pravilno opremljene prošnje vložijo najpozneje do 2. sušca 1899. leta pri podpisnem šolskem oblastvu.

Pomanjkljive ali pa zakasnele prošnje se ne bodo jemale v poštev.
C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 2. svečna 1899.

Št. 147

o. šol. sv. Na enorazrednici v Svibnjem pri Radečah razpisuje se služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki in 100 gld. stanarine v stalno ali začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje za to službo je vlagati po predpisnem potem tusem do 28. svečna 1899. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 31. prosinca 1899.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovolji zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

- Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: "Učiteljski konvikt" in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
 - Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
 - Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Šeberjeva tiskarna** v Postojni, zaloga uradnih spisov itd.
 - Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
 - Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Anton Krejčič**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
 - J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
 - Kavčič & Lilleg** — "Pri zlatorogu" — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
 - F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.
 - Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo "Zavezi slovenskih učiteljskih društev."
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Udje Slovenskega učiteljskega društva* plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., $\frac{1}{4}$ strani 5 gld., $\frac{1}{8}$ strani 4 gld., $\frac{1}{16}$ strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. peti vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.

Prosivci iz drugega okraja imajo dodati prošnji razen izpričeval tudi zdravniško izpričevalo in jo doposlati v določeni postavni dobi po svoji predstojni šolski oblastnji.

C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu,
dne 16. grudna 1898

Predsednik: *Marenzi.*

Nekaj gimnazijske statistike. V preteklem šolskem letu je bilo v Avstriji 196 gimnazij, in sicer največ, 57, na Češkem, 30 v Galiciji, 28 v Nižji Avstriji, 25 na Moravskem, 11 na Tirolskem s Predarlško; 8 na Štajerskem, 7 v Šleziji, 6 v Zgornji Avstriji, po 5 na Kranjskem, Primorskem in v Dalmaciji, 4 v Bukovini, 3 na Koroškem, 2 na Solnograškem. Od teh gimnazij jih je bilo 163 velikih, 17 malih, 13 realnih in velikih, 3 realne. — Vzdržavala je največ teh gimnazij država, namreč 151; 13 redovi, 10 mesta, 9 dežele, 7 zasebniki, 4 škofije, 2 zakladi. — Po jeziku je bilo 105 gimnazij nemških, 45 čeških, 25 poljskih, 11 dvojezičnih, po 4 laške in srbsko-hrvatske, 2 rusinski — torej nobena čisto slovensko in več kot polovica popolnoma nemških.

Kako so bile lani gimnazije obiskovane? Vse gimnazije so šteje lani 64.653 učencev; največ, 16.441 v Galiciji, 14.415 na Češkem, 8.921 v Nižji Avstriji, 7.266 na Moravskem, 3099 na Tirolskem s Predarlško, 2.675 na Štajerskem, 2.256 v Bukovini, 1.822 v Šleziji, 1.821 na Primorskem, 1.668 na Kranjskem, 1.662 v Zgornji Avstriji, 1.338 v Dalmaciji, 799 na Koroškem, 491 na Solnograškem. Najboljše obiskovane gimnazije ima Bukovina, kjer pride na vsak zavod 564 učencev, v Galiciji 548, na Primorskem 364, na Kranjskem in Štajerskem po 334, v Nižji Avstriji 319, na Moravskem 291, na Tirolskem s Predarlško 282, v Zgornji Avstriji 277, v Dalmaciji 268, na Koroškem 266, v Šleziji 260, na Češkem 253, na Solnograškem 246.

Slavno uredništvo! Vsled sklepa deželnega zbora v seji povodom regulacije učiteljskih plač se je sklenilo izplačati $\frac{1}{2}$ draginjske doklade v znesku 25 gld. dne 1. mal. srpana, ostanek pa 1. grudna. Iz besedila poročevalčevega sklepamo, da dobe ostanek draginjske doklade vsi učitelji IV. plačilnega razreda, ker niso dosegli v letu 1898. plače 500 gld. Kje tiči vzrok?

Več učiteljev IV. plačilnega razreda.

Prva jugoslovska tiskarna. Protestantje so imeli l. 1479. v Ljubljani svojo tiskarno. Neki Hans Manel je bil prvi tiskar na slovenskih tleh. To je znano, ni pa občno znano, da je grajščak iz Savinske doline, Hans Ungnad ustanovil v Urahu na Würtemberškem, kjer je bil Primož Trubar župnik, še prej in ponajveč na svoje troške tiskarno in sicer za tisk sv. pisma v slovenskem in v hrvaškem jeziku, z latinico in s cirilico. Ungnad je bil v tedanjih časih največji slovenski mecen in je žrtvoval velik del svojega premoženja za slovenske namene. Umrli je 27. decembra 1564 v Wintritzu na Češkem in je pokopan v glavni cerkvi v Tübingenu. Po njegovi smrti je bil materijal rečene tiskarne prepeljan na Ungnadov grad Waldenstein na Koroškem, od tam v Gradec, Ferdinand II. pa ga je podaril kongregaciji de propaganda fide. Za časa Ferdinanda III. je bil ta materijal prepeljan v Rim in se je tam rabil.

Zahvala. Preblagorodni gospod ces. svetnik Ivan Murnik je blagovolil dobrohotno podariti pótém županstva v Semiču 40 krasnih podob Nj. Veličanstva tukajšnji šolski mladini. Za blagodušni dar se iskreno zahvaljujeta
Ivan Šušteršič, *Matiija Bartel,*
župan. *šol. vodja.*

Zahvala. Preblagorodni gospod Ivan Murnik, vitez železne krone, ces. svetnik v Ljubljani je podelil tukajšnji ljudski šoli krasno podobo Našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in rajne presvetle cesarice Elizabete v

okvirih. Dalje v spomin 50 letnega cesarjevega jubileja 25 lepih podob Njega Veličanstva presvetlega cesarja in 25 podob rajne presvetle cesarice v razdelitev med šolsko mladino. Za ta lepi visokocenjeni dar izreka podpisano šolsko vodstvo in krajni šolski svet najpresrečnejšo zahvalo.

Šolsko vodstvo in krajni šolski svet v Radovljici
dne 18. prosinca 1899.

J. Novak,
dekan, predsednik krajnega šolskega sveta,
Andrej Grčar,
vodja šole.

Za gluhonemi tečaj se je zglasati pri okrajnem šolskem nadzorniku.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 58

m. šol. sv. Na mestni nemški deški 5 razrednici je v stalno popolnitev izpraznjeno eno učno mesto z zakonito določenimi službenimi prejemki.

Prosivci za to službeno mesto naj svoje pravilno opremljene prošnje vložijo najpozneje do 2. sušca 1899. leta pri podpisnem šolskem oblastvu.

Pomanjkljive ali pa zakasnele prošnje se ne bodo jemale v poštev.
C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 2. svečna 1899.

Št. 147

o. šol. sv. Na enorazrednici v Svibnjem pri Radečah razpisuje se služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki in 100 gld. stanarine v stalno ali začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje za to službo je vlagati po predpisnem potem tusem do 28. svečna 1899. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 31. prosinca 1899.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovolji zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

- Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: "Učiteljski konvikt" in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
 - Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
 - Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Šeberjeva tiskarna** v Postojni, zaloga uradnih spisov itd.
 - Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
 - Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Anton Krejčič**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvih ulicah v Ljubljani.
 - J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
 - Kavčič & Lilleg** — "Pri zlatorogu" — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
 - F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvom v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.
 - Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo "Zavezi slovenskih učiteljskih društev."
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrta leta 1 gld. Udje Slovenskega učiteljskega društva* plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnogoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., $\frac{1}{4}$ strani 5 gld., $\frac{1}{8}$ strani 4 gld., $\frac{1}{16}$ strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. peti vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.

Prosivci iz drugega okraja imajo dodati prošnji razen izpričeval tudi zdravniško izpričevalo in jo doposlati v določeni postavni dobi po svoji predstojni šolski oblastnji.

C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu,
dne 16. grudna 1898

Predsednik: *Marenzi.*

Nekaj gimnazijske statistike. V preteklem šolskem letu je bilo v Avstriji 196 gimnazij, in sicer največ, 57, na Češkem, 30 v Galiciji, 28 v Nižji Avstriji, 25 na Moravskem, 11 na Tirolskem s Predarlško; 8 na Štajerskem, 7 v Šleziji, 6 v Zgornji Avstriji, po 5 na Kranjskem, Primorskem in v Dalmaciji, 4 v Bukovini, 3 na Koroškem, 2 na Solnograškem. Od teh gimnazij jih je bilo 163 velikih, 17 malih, 13 realnih in velikih, 3 realne. — Vzdržavala je največ teh gimnazij država, namreč 151; 13 redovi, 10 mesta, 9 dežele, 7 zasebniki, 4 škofije, 2 zakladi. — Po jeziku je bilo 105 gimnazij nemških, 45 čeških, 25 poljskih, 11 dvojezičnih, po 4 laške in srbsko-hrvatske, 2 rusinski — torej nobena čisto slovensko in več kot polovica popolnoma nemških.

Kako so bile lani gimnazije obiskovane? Vse gimnazije so štejele lani 64.653 učencev; največ, 16.441 v Galiciji, 14.415 na Češkem, 8.921 v Nižji Avstriji, 7.266 na Moravskem, 3099 na Tirolskem s Predarlško, 2.675 na Štajerskem, 2.256 v Bukovini, 1.822 v Šleziji, 1.821 na Primorskem, 1.668 na Kranjskem, 1.662 v Zgornji Avstriji, 1.338 v Dalmaciji, 799 na Koroškem, 491 na Solnograškem. Najboljše obiskovane gimnazije ima Bukovina, kjer pride na vsak zavod 564 učencev, v Galiciji 548, na Primorskem 364, na Kranjskem in Štajerskem po 334, v Nižji Avstriji 319, na Moravskem 291, na Tirolskem s Predarlško 282, v Zgornji Avstriji 277, v Dalmaciji 268, na Koroškem 266, v Šleziji 260, na Češkem 253, na Solnograškem 246.

Slavno uredništvo! Vsled sklepa deželnega zbora v seji povodom regulacije učiteljskih plač se je sklenilo izplačati $\frac{1}{2}$ draginjske doklade v znesku 25 gld. dne 1. mal. srpana, ostanek pa 1. grudna. Iz besedila poročevalčevega sklepamo, da dobe ostanek draginjske doklade vsi učitelji IV. plačilnega razreda, ker niso dosegli v letu 1898. plače 500 gld. Kje tiči vzrok?

Več učiteljev IV. plačilnega razreda.

Prva jugoslovska tiskarna. Protestantje so imeli l. 1479. v Ljubljani svojo tiskarno. Neki Hans Manel je bil prvi tiskar na slovenskih tleh. To je znano, ni pa občno znano, da je grajščak iz Savinske doline, Hans Ungnad ustanovil v Urahu na Würtemberškem, kjer je bil Primož Trubar župnik, še prej in ponajveč na svoje troške tiskarno in sicer za tisk sv. pisma v slovenskem in v hrvaškem jeziku, z latinico in s cirilico. Ungnad je bil v tedanjih časih največji slovenski mecen in je žrtvoval velik del svojega premoženja za slovenske namene. Umrli je 27. decembra 1564 v Wintritzu na Češkem in je pokopan v glavni cerkvi v Tübingenu. Po njegovi smrti je bil materijal rečene tiskarne prepeljan na Ungnadov grad Waldenstein na Koroškem, od tam v Gradec, Ferdinand II. pa ga je podaril kongregaciji de propaganda fide. Za časa Ferdinanda III. je bil ta materijal prepeljan v Rim in se je tam rabil.

Zahvala. Preblagorodni gospod ces. svetnik Ivan Murnik je blagovolil dobrohotno podariti pótém županstva v Semiču 40 krasnih podob Nj. Veličanstva tukajšnji šolski mladini. Za blagodušni dar se iskreno zahvaljujeta
Ivan Šušteršič, *Matiija Bartel,*
župan. *šol. vodja.*

Zahvala. Preblagorodni gospod Ivan Murnik, vitez železne krone, ces. svetnik v Ljubljani je podelil tukajšnji ljudski šoli krasno podobo Našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in rajne presvetle cesarice Elizabete v

okvirih. Dalje v spomin 50 letnega cesarjevega jubileja 25 lepih podob Njega Veličanstva presvetlega cesarja in 25 podob rajne presvetle cesarice v razdelitev med šolsko mladino. Za ta lepi visokocenjeni dar izreka podpisano šolsko vodstvo in krajni šolski svet najpresrečnejšo zahvalo.

Šolsko vodstvo in krajni šolski svet v Radovljici
dne 18. prosinca 1899.

J. Novak,
dekan, predsednik krajnega šolskega sveta,
Andrej Grčar,
vodja šole.

Za gluhonemi tečaj se je zglašati pri okrajnem šolskem nadzorniku.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 58

m. šol. sv. Na mestni nemški deški 5 razrednici je v stalno popolnitev izpraznjeno eno učno mesto z zakonito določenimi službenimi prejemki.

Prosivci za to službeno mesto naj svoje pravilno opremljene prošnje vložijo najpozneje do 2. sušca 1899. leta pri podpisnem šolskem oblastvu.

Pomanjkljive ali pa zakasnele prošnje se ne bodo jemale v poštev.
C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 2. svečna 1899.

Št. 147

o. šol. sv. Na enorazrednici v Svibnjem pri Radečah razpisuje se služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki in 100 gld. stanarine v stalno ali začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje za to službo je vlagati po predpisnem potem tusem do 28. svečna 1899. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 31. prosinca 1899.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovolji zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

- Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: "Učiteljski konvikt" in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
 - Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
 - Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Šeberjeva tiskarna** v Postojni, zaloga uradnih spisov itd.
 - Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
 - Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
 - Anton Krejčič**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
 - J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
 - Kavčič & Lilleg** — "Pri zlatorogu" — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
 - F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 - Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.
 - Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo "Zavezi slovenskih učiteljskih društev."
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje Slovenskega učiteljskega društva* plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., $\frac{1}{3}$ strani 5 gld., $\frac{1}{4}$ strani 4 gld., $\frac{1}{8}$ strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petitvrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.